

**УНИВЕРЗИТЕТ У
БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ
ФАКУЛТЕТ**

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 15. 04. 2015. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. др Новица Петровић, доцент за ужу научну област Англистика, предмет Студије британске/америчке културе (24.01.2012.), Филолошки факултет Универзитета у Београду</p> <p>2. др Радојка Вукчевић, редовни професор за ужу научну област Англистика, предмет Америчка књижевност (28.09.2005.), Филолошки факултет Универзитета у Београду</p> <p>3. др Томислав Павловић, доцент за ужу научну област Енглеска књижевност и култура (13.04.2011.), Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, Одсек за филологију, Катедра за англистику</p> <p>4.</p> <p>5.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Наташа, Зоран, Миљковић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 30. 08. 1984. Смедерево, Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<i>Научна и уметничка истина у фикцији Џона Банвила</i>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	1
2. ПРИКАЗ РОМАНА БАНВИЛОВЕ НАУЧНЕ ТЕТРАЛОГИЈЕ И УМЕТНИЧКЕ ТРИЛОГИЈЕ.....	11
3. ТРОЈНА МИМЕЗА.....	48
4. ЗАКЉУЧАК.....	141
5. ЛИТЕРАТУРА.....	152

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Наташе Миљковић *Научна и уметничка истина у фикцији Цона Банвила* обима је 159 страница и подељена је на четири дела. У првом, уводном делу, подељеном на четири целине насловљене „Наука и уметност“, „Фикција“, „Теорије о истини“ и „О Банвилу“, кандидаткиња излаже теоријско-методолошку основу дисертације и даје сажету периодизацију живота и рада Цона Банвила, аутора чијим се опусом бави у овој дисертацији. Полазећи од темељне поставке да је оно што зовемо истином језички изражен свет, те да за језик, и поред нужности да о свету говори, свет остаје Друго, кандидаткиња у уводном делу указује на комплексност кључних појмова којима оперише бавећи се темом за коју се определила. Ниједан од тих темељних појмова (наука, теорија, свет, стварност, фикција, роман) нема једнозначно одређење, било да се о њима говори дијахронијски или синхронијски. Посебно када је реч о појму истине, његова комплексност је таква да је суштински немогуће о томе изрећи последњу реч. Сходно томе, њено је истраживање појма истине у научном и уметничком контексту утемељено на плуралистичком становишту чији се елементи могу сврстати у више различитих теорија. У овом раду она доследно избегава свођење било које проблематике на некакво јединствено одређење и схватање, заступајући став да је свођење на једнозначност редукционистички поступак штетан сам по себи. Појам мимезе, нужно везан за фикцију и бављење њом, кандидаткиња преузима од Пола Рикера, да би га допунила схватањем науке Џералда Холтона. Бавећи се њиховим комплексним међусобним односом, кандидаткиња анализира аспекте научне и уметничке истине у опусу Цона Банвила и развија методолошки прецизно разрађену појмовно-категоријалну структуру помоћу које тумачи Банвилово веома разуђено дело.

Други део дисертације, насловљен „Приказ романа Банвилове научне тетралогije и уметничке трилогије“, подељен је на два пододељка, „Научна тетралогija“ и „Уметничка трилогија“, у којима кандидаткиња даје сажет приказ романа које су тумачи Банвиловог дела окарактерисали као превасходно заокупљене науком и научном мишљу (*Доктор Коперник, Кеплер, Њутново писмо и Мефисто*), односно, питањима статуса уметности и уметничке истине (*Књига доказа, Духови и Атена*). Протагонисти романа који чине Банвилу научну тетралогiju су тројица научника чији је допринос научној мисли коренито променио до тада важећу научну парадигму: Никола Коперник, творац хелиоцентричне космологије, Јохан Кеплер, који је формулисао законе о кретању планета, и Исак Њутн, утемељитељ класичне механике. Утицај који су извршили ови научници није ограничен само на науку: они су такође допринели човековом другачијем поимању себе самог и сопственог места у космосу.

У свему томе, Банвилу су мање битна научна достигнућа поменутих великана научне мисли као таква, већ га у далеко већој мери заокупља начин на који је њихово интелектуално прегнуће изнедрило нова научна сазнања. Показује се да је у подухвату досезања нових научних сазнања, који по дефиницији треба да има рационалан карактер, снажно присутан елемент ирационалног: бљесак научне мисли проистиче из епифанијских момената спознаје природе космоса. То је раван пресека рационалног научног промишљања и процеса

стварања, и ова аналогија између научног рада и креативног уметничког чина повезује дела која чине Банвилову научну тетралогiju са такозваном уметничком трилогијом овог аутора. Јер, Банвиллови портрети „научника у настајању“ говоре нам да процес долажења до преломних научних открића, који би требало да карактеришу рационалност и научна објективност, непристрасност, заправо увек зависи од пристрасности, субјективности и елемента ирационалног. Показује се да је процес долажења до научног открића ствар личне борбе научника са многим факторима који делују у његовом окружењу, међу које спадају историја, политика, религија, али и сексуалност, искуство и интуиција. Ово последње нарочито наглашава креативни аспект научног рада, који је аналоган уметничком стваралаштву.

Протагониста уметничке трилогије, како се показује, спада у категорију такозваних непоузданих приповедача: упознајемо га као Фредија Монтгомерија, убицу који приповедајући о томе како је то постао непрекидно доводи у питање истинитост своје приповести, а његова размишљања обухватају питања о природи и суштини света, могућности спознаје света, односу природе и уметности, и неизбежно – о језику као средству општења са светом и исказивања света, који својом амбивалентношћу често замагљује суштину ствари или је приказује на искривљен начин. Јаз који тако настаје између описане појаве и стварности заокупља и Банвиллове научнике, изазивајући у њима велику сумњу у оно што што је пресудно одредило њихов живот – бављење науком и могућност научне мисли да адекватно представи стварност.

Трећи, кључни део дисертације, насловљен „Тројни мимезис“, садржи анализу односа научне и уметничке истине утемељену на тројном миметичком моделу Пола Рикера, проширеном како би поред књижевних био примењен на научна и ликовна дела. Разматрање повезаности научне и уметничке истине у првој, префигуративној миметичкој фази (*mimesis I*) потпомогнуто је идејама из области феноменологије (Хајдгегера и Лиотара), као и проширеним двојним моделом науке Џералда Холтона. Успостављајући паралелизам између Рикеровог и Холтоновог модела, кандидаткиња износи тезу да наука у настајању/приватна наука и уметност у настајању/приватна уметност припадају првој миметичкој фази. Истраживање повезаности научне и уметничке истине у другој, конфигуративној миметичкој фази (*mimesis II*) ослања се у највећој мери на теорију фикционалних светова Лубомира Долежела. Кандидаткиња у овом сегменту рада преиспитује да ли и у којој мери особине ових светова важе за сва три ентитета који су предмет истраживања, наиме, за научне, књижевне и ликовне светове, како би се утврдио степен њихове конвергенције, односно, дивергенције. Потом се истраживање поново ослања на феноменологију и феноменолошко схватање истине, као и на Холтонов модел, којим се настоји утврдити повезаност науке као институције/јавне науке и уметности као институције/јавне уметности. Када је реч о трећој, рефигуративној миметичкој фази (*mimesis III*), истраживање започиње позивањем на Гадамерову херменеутику и тзв. стапање хоризоната, како би се истакао значај чина рецепције и улога реципијента. Упоређују се научна и уметничка дела из више аспеката, почев од њихове когнитивне вредности и (практичне) примене, преко поступка познатог као екфраза, постструктуралистичких идеја о непрекидном означавању, дискурсу као игри, интертекстуалности и причи, до повратка феноменологији у чину индивидуалне рецепције. Закључни део дисертације своди резултате спроведеног истраживања. Кандидаткиња износи тезу да, ако уопште желимо да говоримо о научној или уметничкој истини, није могуће ограничити се искључиво на научно или уметничко дело као такво, већ је потребно указати на читав сложени процес од рађања идеје о стварању одређеног дела, преко чина уобличења, па све до његове рецепције, односно, речено рикеровском терминологијом, од префигурације преко конфигурације до рефигурације. Фаза гестације,

која претходи чину стварања неког дела, одређена је као прва миметичка фаза (*mimesis I*). Само створено дело припада другој фази (*mimesis II*), док трећу (*mimesis III*) чини његова рецепција. Констатовано је да на сваком миметичком ступњу научна и уметничка дела испољавају одређени, већи или мањи, степен конвергенције, а да је дивергенција присутна у незнатном обиму. Конкретно, применом тројног миметичког модела, модификованог и допуњеног за потребе истраживања, установљено је да је на првом миметичком ступњу конвергенција научних и уметничких дела присутна у највећем обиму и да се испољава у свим испитиваним карактеристикама; на другом миметичком ступњу, конвергенција је присутна у великом обиму: изразита конвергенција постоји у случају четири, а делимична у случају две испитиване особине; на трећем миметичком ступњу, присутна је изразита или делимична конвергенција, али и дивергенција научних и уметничких дела на путањи сопствене истине. На основу чињенице да ни у једној миметичкој фази није констатована апсолутна дивергенција науке и уметности, већ је она само изражена у већем или мањем обиму, може се сматрати да је теза о суштинској повезаности научне и уметничке истине, која је била иницијални повод за спроведено истраживање, доказана.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

1. „Ко су родитељи деце поноћи? (Салман Ружди, *Деца поноћи*)“, Зборник радова са II научног скупа младих филолога Србије, *Савремена проучавања језика и књижевности*, Крагујевац, 2011, стр. 421-429.

Напомена: У овом раду кандидаткиња се бави односом уметничке и историјске истине.

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО, РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање кандидаткиње Наташе Миљковић о односу научне и уметничке истине у фикцији савременог ирског писца Џона Банвила показало је оправданост њене иницијалне хипотезе о њиховој суштинској повезаности. Детаљна упоредна анализа такозване научне тетралогије овог аутора, која се у фикционалној форми бави научним достигнућима Коперника, Кеплера и Њутна, научника чији је рад резултирао револуционарним променама научне парадигме њиховог времена, и његове уметничке трилогије, у којој Банвил, такође у фикционалној форми, разматра питања односа уметности и стварности, показала је да рад научника и уметника на тумачењу и приказивању света има много тога заједничког. Оно што најбитније повезује стваралаштво научника и уметника јесте елемент ирационалног, стваралачки чин који се реализује епифанијским моментима научне, односно, уметничке спознаје стварности. Анализа кандидаткиње показала је значајан степен конвергенције научне и уметничке истине, уз сразмерно мали степен дивергенције између њих и одсуство апсолутне дивергенције, на основу чега се може закључити да је њена полазна претпоставка о суштинској повезаности научне и уметничке истине доказана.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења

Пошто се у раду о роману Салмана Руждија *Деца поноћи* бавила анализом односа историографске фикције и историје, односно, односа уметничке истине и истине историјске науке, Наташа Миљковић је у својој докторској дисертацији *Научна и уметничка истина у фикцији Џона Банвила* поље истраживања проширила на однос уметничке истине и научне истине уопште. Предмет њене анализе, значајан део опуса савременог ирског писца Џона Банвила, веома погодује оваквом истраживању, будући да је овај писац веома упућен у проблематику односа научне и уметничке истине, и веома инвентивно је варира у већем броју дела свога замашног опуса. Доследно применивши одабрани теоријски корпус, пре свега схватање мимезиса Пола Рикера и двојни модел науке Џералда Холтона, које допуњава сазнањима из области феноменологије, херменеутике и теорије фикционалних светова Лубомира Долежела, на упоредну анализу одабраних Банвилових дела, кандидаткиња је у овој докторској дисертацији дошла до вредних сазнања, која представљају значајан допринос изучавању односа научне и уметничке истине у нас. Комисија је мишљења да је ова дисертација остварила свој циљ и испунила захтеве који се постављају пред радове ове врсте.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Кандидаткиња Наташа Миљковић у својој дисертацији је испунила захтеве докторског рада и може да приступи његовој усменој одбрани.